5.

ULUSLARARASI

TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZ ARAŞTIRMALARI ÇALIŞTAYI BİLDİRİLERİ

7-8 Kasım 2019

Türk Dil Kurumu Yayınları

V. ULUSLARARASI TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZ ARAŞTIRMALARI ÇALIŞTAYI BİLDİRİLERİ

Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı (V: Adana: 2019)

V. Uluslararası Türk Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri: 7-8 Kasım 2019 .--Ankara: Türk Dil Kurumu, 2021.

768 s.: tbl, şkl., hrt.; 24 cm.— (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları; 1383)

ISBN 978-975-17-4791-4

1. Toplantılar, Ağız Araştırmaları—Türkiye Türkçesi 2. Türk Dili, Ağız Araştırmaları--Toplantılar

410.6

Türk Dil Kurumu Yayınları

V. ULUSLARARASI TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZ ARAŞTIRMALARI ÇALIŞTAYI BİLDİRİLERİ

7-8 Kasım 2019
ADANA

Ankara, 2021

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
Türk Dil Kurumu Yayınları: 1383

V. ULUSLARARASI TÜRKİYE TÜRKÇESİ
AĞIZ ARAŞTIRMALARI ÇALIŞTAYI BİLDİRİLERİ
7-8 Kasım 2019

*

Metin denetimi:
TDK - Uzman Âdem TERZİ

*

Sayfa ve kapak tasarımı:
TDK - Fayik YANGIR

*

Baskı:
Birinci baskı: Ankara, 2021 Mart
ISBN: 978-975-17-4791-4

*

Dağıtım:
Türk Dil Kurumu
Atatürk Bulvarı No: 217
06680 Kavaklıdere / ANKARA
Telefon: +90 (312) 457 52 00
Belgegeçer: +90 (312) 468 07 83
Genel ağ: http://tdk.gov.tr

*

©5846 sayılı Yasa'ya göre
eserin bütün yayın, çeviri ve alıntı hakları
Türk Dil Kurumuna aittir.

İçindekiler

SUNUŞ • 13

AÇIŞ KONUŞMALARI • 14
Prof. Dr. Faruk YILDIRIM
Prof. Dr. Leylâ KARAHAN
Prof. Dr. Feyzi ERSOY
Prof. Dr. Mustafa KİBAR

PANEL • 18

Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN
Prof. Dr. Efrasiyap GEMALMAZ
Prof. Dr. Hamza ZÜLFİKAR
Prof. Dr. Osman Fikri SERTKAYA
Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY

BİLDİRİLER • 29

Derleme Sözlüğü'ne Göre Adana İli Ağzındaki Bitki Adlarının Diğer Ağız Bölgeleriyle İlişkisi ve Kavram Alanları • **29**
Ayşehan Deniz ABİK - Bilal Erdem DAĞISTANLIOĞLU - Nevin MAZMAN

Türkiye'de Karaçay-Malkar Türkçesi Dil Etkilenimi • **51**
Ali AKAR - Ayşe GÜNAY

Ulupamir Kırgızcasında Türkiye Türkçesi Söz Varlığı • **71**
Cüneyt AKIN

Doğu Anadolu Bölgesi Ağızları ve Azerbaycan Türkçesi Ağızlarında Altsıralama Yapılarının Alansal Yayılımı Üzerine Kullanım Tabanlı Dil Bilimsel Bir Değerlendirme • **77**
Mehmet AKKUŞ

Elazığ İli Kovancılar Göçmen Ağzının Şekil Bilgisi Bakımından Yerlileşmesi • **101**
Ercan ALKAYA - Murat DOĞAN •

Türkçe ile Zazaca Arasındaki İlişkiler Bağlamında
Diyarbakır/Çermik Örneği • **129**
Serdar ALTUNTAŞ

Nahçıvan (Azerbaycan) ve Kars (Türkiye) Ağızlarındaki Hayvancılıkla İlgili Söz Varlığının Karşılaştırmalı Tahlili Üzerine Bir İnceleme • **139**
Ebülfez AMANOĞLU GULİYEV

Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmalarında Suriye Türkmen Türkçesi Ağızlarının Yeri ve Önemi • **153**
Hülya ARSLAN EROL •

Ağız İlişkileri ve Etkileşimleri Bakımından Antalya/Kumlucalı Türkmen Toplulukları • **163**
Emine ATMACA - Özlem GÜZEL

Lübnan Türk Ağızları Söz Varlığı ile Türkiye Türkçesi Ağızları Arasındaki Ortaklıklar ve Katkılar • **185**
Özgür Kasım AYDEMİR

Ceyhan Nogay Türkleri Ağzı ve Özellikleri • **193**
Serpil AYDUTTU ÇEVİK

Yalova İli Yerli Ağzı ile Kütahya ve Aydın İli Ağızlarının İlişkileri • **203**
Anıl ÇELİK

İzmir'in Ödemiş İlçesindeki Kosova Göçmenlerinin Ağzı Üzerine • **221**
Aylin ÇAKIR

Karapınar Yerli ve Türkmen Ağızlarının Karşılaştırılması • **235**
Kazım ÇIRACI

Kars İli Ağızları Bağlamında Karacaören Köyünde Yaşayan Estonlar ve Genel Ağız Özellikleri • **249**
Muhammed ÇİTGEZ

Erzurum, Kars, Ardahan ve Artvin Ağızlarında "Akrabalık" Kavram Alanına Giren Adlar • **257**
Melek ÇUBUKCU

ÇALIŞTAY ONURSAL BAŞKANLARI

Prof. Dr. Mustafa KİBAR *Çukurova Üniversitesi Rektörü*

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN *Türk Dil Kurumu Başkanı*

DÜZENLEME KURULU BAŞKANLARI

Prof. Dr. Leylâ KARAHAN *TDK Ağız Araştırmaları Bilim ve Uygulama Kolu Başkanı*

Prof. Dr. Faruk YILDIRIM *ÇÜ Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü*

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Şeref ERDOĞAN *Çukurova Üniversitesi Rektör Yrd.*

Prof. Dr. Feyzi ERSOY *Türk Dil Kurumu Başkan Yrd.*

Prof. Dr. Ayşe İLKER *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğr. Üyesi*

Prof. Dr. Muna YÜCEOL ÖZEZEN *Çukurova Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğr. Üyesi*

Prof. Dr. Ahmet GÜNŞEN *Trakya Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğr. Üyesi*

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN *Bursa Uludağ Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğr. Üyesi*

Prof. Dr. Muammer Mete TAŞLIOVA *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğr. Üyesi*

Doç. Dr. Özgür AY *Uşak Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü Öğr. Üyesi*

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN

Prof. Dr. Ahmet BURAN

Prof. Dr. Ali AKAR

Prof. Dr. A. Deniz ABİK

Prof. Dr. Bernt BRENDEMOEN

Prof. Dr. Erdoğan BOZ

Prof. Dr. Ergin JABLE

Prof. Dr. Hülya ARSLAN EROL

Prof. Dr. Jale ÖZTÜRK

Prof. Dr. Mehmet AYDIN

Prof. Dr. Mehmet Dursun ERDEM

Prof. Dr. Mehmet ÖZMEN
Prof. Dr. Mustafa ARGUNŞAH
Prof. Dr. Nazım İBRAHİM
Prof. Dr. Necati DEMİR
Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN
Prof. Dr. Nurettin DEMİR
Prof. Dr. Oktay AHMED
Prof. Dr. Suzan CANHASI
Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN
Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY
Prof. Dr. Yavuz KARTALLIOĞLU
Doç. Dr. Özgür AY
Doç. Dr. Qaliba HACIYEVA

ÇALIŞTAY SEKRETERLİĞİ
Dr. Öğr. Üyesi B. Erdem DAĞISTANLIOĞLU
Arş. Gör. Esin AL
Uzm. Abdullah DURKUN
Uzm. Burcu ŞEN

ERZURUM, KARS, ARDAHAN VE ARTVİN AĞIZLARINDA "AKRABALIK" KAVRAM ALANINA GİREN ADLAR

Melek ÇUBUKCU[*]

Giriş

Ağız bölgelerinin tespitinde belirleyici olan; yerleşim birimleri ve onların sınırları değil dil özellikleridir. Bazen yakınlıklar bize tahmin ettiğimiz sonuçları görmede zorluk çıkarabilir. Bu amaçla çalışmamızda birbirine sınırları olan Erzurum, Kars, Ardahan ve Artvin illeri ağızlarında geçen akrabalık adlarının (kan yoluyla oluşan akrabalık adları; dede, nine, anne, baba, amca, dayı, hala, teyze, ağabey, abla, kuzen, çocuk, oğul, kız, torun ve evlilik yoluyla oluşan akrabalık adları; koca, karı, kaynana, kaynata, enişte, yenge, kayınbirader, bacanak, baldız, elti, görüm/görümce, damat, gelin vb.) tasnif ve karşılaştırması yapılacaktır. *Derleme Sözlüğü*'nün tamamı taranarak, Erzurum, Kars, Ardahan ve Artvin kaydıyla geçen akrabalık adları, içerdikleri anlamlarla birlikte verilecek, birbirine yakın olan bu yerleşim yerlerinden birinde görülen akrabalık adının hangi il(ler)de aynı şekilde devam ettiği ya da devam etmediği, hangi il(ler)de değişmeye uğradığı tespit edilecek ve bunun için şehirlerin yerleşim tarihleri de göz önüne alınarak, oluşan farklılığın nedenleri belirlenecektir. Böylelikle incelediğimiz ağızların özgün bir ağız özelliği mi yoksa karma bir ağız özelliği mi gösterdiği meselesi aydınlatılmış olacaktır.

Bulgular

Bu kısımda akrabalık adları tasnif edilmiştir.

1. Sadece Bir İlde Bulunan Akrabalık Adları

Anne, annelikle ilgili

- aba: 2. Üvey anne, analık (DSI, Aşağıırmak Ardanuç -Artvin)
- abo: anne (DSI, Şavşat köyleri, Bağlıca Ardanuç -Artvin)
- ana: ana; anne (EİA, Erzurum)

[*] Arş. Gör. Dr., Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, melek0134@gmail.com.

- ana ciğeri: ana yüreği (EİA, Erzurum)
- analı: anneciğim, anlamında (DSI, Ersis Yusufeli -Artvin)
- analoḫ: analı, üvey ana (UKA, Uşhum, Yusufeli- Artvin)
- anamgil: annem ve yakınları (EİA, Erzurum)
- aniko: anacığım, anneciğim (EİA, Erzurum)
- annele: vay anam (EİA, Erzurum)
- anni: bkz. anne; yani (EİA, Erzurum)
- gız ana: anneciğim (EİA, Erzurum)
- nene: anne (DSXII, Kars)
- uşaḫli: kundakta veya daha bakıma muhtaç küçük çocuk veya çocukların anası olma; küçük yaşta çocukları olan kadın (EİA, Erzurum)

Baba, babalıkla ilgili

- aga: 2. Baba (DSI, Kızılçakçak Arpaçay -Kars)
- akga: baba (DSI, Kars)
- ata: baba (KİA, Kars)
- atalık: üvey baba (DSI, Kars)
- babakoli: babacığım (EİA, Erzurum)
- babalıh: üvey baba (DSII, Kızılçakçak Arpaçay, İrişli, Bayburt -Kars)
- babalık: üvey baba (DSII, Ölçek- Kars)
- babaluğ: üvey baba (DSII, Çayağzı Şavşat -Artvin)
- babayin: baba (UKA, Uşhum, Yusufeli- Artvin)
- begi: baba (DSII, -Kars)
- dede 1. baba (KİA, Kars, Az.- Ter. ; AKD, Arpaçay-Kars)
- efe: baba (EİA, Erzurum)
- efemgil: babam ve yakınları (EİA, Erzurum)
- ġağa: baba (KİA, Kars, Ter.)

Kardeş, kardeşlikle ilgili

- ābey: ağabey (DSI, Şavşat, Ardanuç- Artvin)
- abılla: abla, büyük kız kardeş (DSI, Karakoyun Iğdır -Kars)
- abi: ağabey (UKA, Uşhum, Yusufeli- Artvin)
- abla:1. abla (EİA, Erzurum)
- able: 1. abla (EİA, Erzurum)
- abo: 1. Abla, büyük kız kardeş (DSI, Siniş Aşkale -Erzurum)

- aga: büyük erkek (DSI, Kızılçakçak, Arpaçay -Kars, DSXII, Sarıkamış-Kars)
- agabek: ağabey, büyük erkek kardeş (DSI, Erzurum)
- ago: büyük erkek kardeş (DSXII, Sarıkamış - Kars)
- ağadadaş: ağabey, büyük erkek kardeş (DSI, Erzurum ve çevresi)
- baci: 1. kız kardeş (UKA, Uşhum, Yusufeli- Artvin)
- baci: 2. abla (DSII, Çavdarlar, Çayağzı Şavşat, Bağlıca Ardanuç-Artvin, UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- baci: 3. Kız kardeş; hemşire; çağırma sözü olarak: hanım kardeşim; hanımefendi. (EİA, Erzurum)
- baci kardeş: 1. bacı kardeş gibi 2. bacı kardeş ilişkisi içinde (UKA, Uşhum, Yusufeli- Artvin)
- baciko: bacıcığım (EİA, Erzurum)
- bacikom: bacıcığım (EİA, Erzurum)
- bacokom: bacıcığım (EİA, Erzurum)
- baḫdavar < F. baht-aver: çağırma sözü olarak; zavallıcık; aziz kardeşim anlamlarına gelir (daha çok kadınlar arasında yaygındır) (EİA, Erzurum)
- balam: erkek kardeş (DSII, Erzurum)
- bırat < Rus. brat: kardeş (Ruslara dostça hitap etmekte kullanılırmış) (EİA, Erzurum)
- bilader: erkek kardeş (EİA, Erzurum)
- birader < f. birāder: erkek kardeş; birader, bilader (EİA, Erzurum)
- bura, bre, bra: 1. çağırma sözü; ey kardeşim (EİA, Erzurum)
- cice: 1. abla (DS III, Ardahan)
- çawuş, çewüş: çavuş, ağabey (EİA, Erzurum)
- daaş: ağabey (çağırma sözü) (EİA, Erzurum)
- dadaş: 1.büyük kardeş (DSIV, DİAT, Erzurum)
- dadaş: 2. Erkek kardeş. (DSIV, Erzurum)
- dadaş: 3. Ağabey; arkadaş; hemşehri (çağırma sözü) (EİA, Erzurum)
- duğan: Kardeş (DSIV, Kars)
- eke: küçük kardeş (DSV, Hopa- Artvin)
- gada: 1. kardeş (DSVI, Kars)
- gardaş: kardeş (EİA, Erzurum)
- gardaşın: 1. kardeşim (EİA, Erzurum)

- gardaşlıḫ: kardeşlik (DİAT, Kars)
- ġız: 2. (çağırma sözü olarak da kullanılır), kardeşim; bacım (EİA, Erzurum)
- ġurban, ġubban: 1. kurban; kardeşim anlamına gelen çağırma sözü (EİA, Erzurum)
- kardeş: 1. birader (UKA, Uşhum, Yusufeli- Artvin)
- kardeş: 2. erkek kardeş (UKA, Uşhum, Yusufeli- Artvin)
- paci: kız kardeş, bacı (DSIX, Hopa -Artvin)
- refika: kız kardeş (EİA, Erzurum)

Erkek eş

- ağa begin: kocam, beyim, eşim (EİA, Erzurum)
- babasi < uşaḫların babasi: kocam, beyim, efendim (EİA, Erzurum)
- beg: efendi, bey (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- biz + ki: 1. kocam (EİA, Erzurum)
- biz herif: kocam, beyim (EİA, Erzurum)
- bizim heref: kocam; eşim; beğim (EİA, Erzurum)
- efendi: efendi, efendim; beyim (EİA, Erzurum)
- el: koca (KİA, Kars, Az.-Ter.)
- ergişi: erkek; koca (EİA, Erzurum)
- esgeteh (eksik etek): koca, zevc (KİA, Kars)
- gardaşın: 2. kocam, beğim, efendim (EİA, Erzurum)
- hallal: 2. zevc (EİA, Erzurum)
- helal: 2. zevc (EİA, Erzurum)
- heref: adam; koca; kocam; beğim (EİA, Erzurum)
- herif: adam; koca; kocam; beğim (EİA, Erzurum)
- kişi: evin erkeği, koca, eş (DSVIII, Sarıkamış-Kars; KİA, Ter.)
- koca: koca, karısının beyi (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- uşaḫların babasi: kocam, beyim (EİA, Erzurum)
- yoldaş: yoldaş; koca (EİA, Erzurum)

Kadın eş

- able+n: karım, hanımım, eşim (EİA, Erzurum)
- able+ngil: karım, hanımım (EİA, Erzurum)
- arvad: 1. Eş, zevce, karı (DSI, Karakoyunlu -Kars Kerkük)
- arvad: 2. Kadın, avrat (DSI, Karakoyunlu -Kars Kerkük)

- arvat: kadın, avrat (DSI, İspir -Erzurum)
- avrat: kadın (EA, Erzurum)
- avret: kadın, karı, avrat (DSI, Şavşat köyleri -Artvin)
- ayle < aile: 1. karı, hanım (EİA, Erzurum)
- aylem: karım (EİA, Erzurum)
- biz + ki: 2. karım (EİA, Erzurum)
- biz avrat / gaşığ ortağı / gaşıh düşmani/ gonci yağli / göz arğisi/ kafder / koroğli / ömür törpüsi: karım, eşim, hanımım (EİA, Erzurum)
- ev sağabı: karı, zevce (KİA, Kars)
- ev sahavı: evin hanımı (DSV, İrişli, Bayburt, Sarıkamış, Selim-Kars)
- eye: erkeğin karısına sesleniş ya da hitap şekli (DSV, Kars)
- gaden: kadın; eş, zevce (EİA, Erzurum)
- gadın: kadın; eş, zevce (EİA, Erzurum)
- gadun: kadın; eş, zevce (EİA, Erzurum)
- gari: karı; eş; refika; zevce (EİA, Erzurum)
- gaynatamın gizi: karım; eşim; bizim hanım (EİA, Erzurum)
- hallal: 1. zevce (EİA, Erzurum)
- avrat: eş, zevce, karı (EİA, Erzurum)
- ẖanum sultan: padışah karısı (UKA, Uşhum, Yusufeli- Artvin)
- ẖanum: kadın eş (UKA, Uşhum, Yusufeli- Artvin)
- ẖatın: hatun; hanım (EİA, Erzurum)
- helal: 1. zevce (EİA, Erzurum)
- kadın: kadın; eş, zevce (EİA, Erzurum)
- kari: eş, hanım (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- kepce dutan: karım, hanımım, eşim (EİA, Erzurum)
- keyvani: ev hanımı; evin büyük kadını; eskiden Ermeni komşu kadını, ereni ekmekçi; aşçı kadın (EİA, Erzurum)
- orvad: Bir erkeğin eşi olan kadın (DSIX, Karakoyunlu-Kars)
- uşaẖların anasi: karım, hanımım; eşim (EİA, Erzurum)
- wartın: hanım, kadın (EİA, Erzurum)

Kadın veya erkek eş

- ayle < aile: 2. eş (EİA, Erzurum)
- biz + ki: 3. eşim (EİA, Erzurum)

- ehliayal: 2. eş (EİA, Erzurum)
- ev şenliği: bir kimsenin eşi (DSV, Yavuz, Şavşat-Artvin)

Evlat

- ayı balaği: 2. tombul çocuk (EİA, Erzurum)
- bağana: yeni doğmuş çocuk, üç yaşına kadar olan çocuklara verilen genel ad (DSII, Şavşat-Artvin)
- balaḫ < balak: yavru (EİA, Erzurum)
- benim balam: yavrum, evladım (EİA, Erzurum)
- bılıyh (g): 1. yavru; küçük çocuk (EİA, Erzurum)
- bılıyhım: (çağırma sözü) yavrum (EİA, Erzurum)
- bir dırnaḫ çocuk: yavrucak (EİA, Erzurum)
- cilbağa: cılız, zayıf, çelimsiz; çocuk (UKA, Uşhum, Yusufeli- Artvin)
- cücüğüm: yavrum; evladım (EİA, Erzurum)
- çil çocoḫ: 1. çoluk çocuk (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- çocoḫ: çocuk (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- çoloḫ çocoḫ: 1. çoluk çocuk(UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- dada: 1. bebek, bir aylıktan iki yaşına kadar olan çocuk (DSIV, Erzurum)
- dana doluḫ: çoluk çocuk (EİA, Erzurum)
- danalıḫ (ğ): küçüklük, çocukluk (EİA, Erzurum)
- danalıḫını bül-: çocukluğunu hatırlamak (EİA, Erzurum)
- dol: 1. soyun devamını sağlayan çocuk (DSIV, Şavşat-Artvin)
- döl: soy, soyun devamını sağlayan çocuk (DSIV, Erzurum)
- ekiz: ikiz (DSV, Yeniköy, Aşkale-Erzurum)
- emlih: süt emme çağında olan (AKD, Arpaçay-Kars)
- etfal: çoluk çocuk (EİA, Erzurum)
- evlat: çocuk, evlat (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- evlatloḫ: evlatlık (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- gede: erkek çocuğu (AKD, Arpaçay-Kars)
- gız oğul: kızım (EİA, Erzurum)
- ġulun: doğum, yavru (AKD, Arpaçay-Kars)
- ġundaḫ çocuği: bebek; henüz birkaç aylık çocuk (EİA, Erzurum)

- ġurban, ġubban: 2. kurban; yavrum anlamına gelen çağırma sözü (EİA, Erzurum)
- ḫır ḫıbar: çoluk-çocuk; değersiz kimseler (EİA, Erzurum)
- hodaḫ: sığırtmaç çocuk; kotan sürerken öküzlerin boynuna binen çocuk; köylerde zenginlerin yanında çalışan, onların hayvanlarını otlatan, çeşitli işlerini gören erkek çocuk (EİA, Erzurum)
- ḳal: bir tanecik, bir tek (ana babasının biricik çocuğu olduğu için) (UKA, Uşhum, Yusufeli- Artvin)
- morbet: evde az iş yapan çocuk (DSXII, Kağızman-Kars)
- ocaḫ umudi: terk erkek evlat (EİA, Erzurum)
- oğlan: 1. erkek çocuk (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- oğlan: 2. delikanlı oğlan (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- oğul uşaḫ: çoluk çocuk (EİA, Erzurum)
- oğul: oğul; erkek evlat; çocuk (EİA, Erzurum)
- ol: oğul; erkek evlat; çocuk (EİA, Erzurum)
- ol uşaḫ: çoluk çocuk (EİA, Erzurum)
- ola: erkeklere seslenme ünlemi (DSXII, Kars)
- ortancıl: büyükle küçük arasındaki çocuk, ortanca (DSXII, Kars)
- pipi: bebek (DSIX, Posof-Kars)
- sabi sübyan: çoluk çocuk (EİA, Erzurum)
- segir: babasız ya da anasız, yoksul çocuk (DSXII, Kars)
- sübyan: çocuk; küçük çocuk (EİA, Erzurum)
- şerḫata: yaramaz, şımarık çocuk (DSXII, Kars)
- tana tuloḫ: 1. çoluh çocuk takımı (UKA, Uşhum, Yusufeli- Artvin)
- taya-nene: çocuk (AKD, Arpaçay-Kars)
- ula: genellikle erkek çocuklara seslenme, çağırma ünlemi (DSXII, Çayağzı Şavşat-Artvin)
- ulan: genellikle erkek çocuklara seslenme, çağırma ünlemi (DSXII, Çayağzı Şavşat-Artvin)
- ur uşaḫ: çoluk çocuk (EİA, Erzurum)
- uşağ: 1. çocuk (EİA, Erzurum)
- uşaḫ: çocuk (KİA, Kars)
- uşaḫlıḫ: çocukluk (EİA, Erzurum)
- üşah: 1. çocuk (EİA, Erzurum)
- yavli: çocuk, yavru (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)

Amca

- abo: amca (DSI, Karakoyun Iğdır-Kars)
- ağafendi: amca (EİA, Erzurum)
- amca: amca (EİA, Erzurum)
- amuca: amca (EİA, Erzurum)
- begi: amca (DSII, -Kars)
- emece: amca (EİA, Erzurum)
- emi: amca; babanın arkadaşları veya arkadaşı olabilecek yaştaki kimseler (EİA, Erzurum)
- emice: amca (EİA, Erzurum)
- emmi: amca; babanın arkadaşları veya arkadaşı olabilecek yaştaki kimseler (EİA, Erzurum)
- emo: amca (DSV, Dutlu Şavşat, Bağlıca Ardanuç-Artvin)
- hemi: amca; babasının arkadaşları veya arkadaşı olabilecek yaştaki kimseler (EİA, Erzurum)

Dayı

- emme: dayı (DSV, Erzurum)

Teyze

- abla: 3. çağırma sözü olarak teyze (EİA, Erzurum)
- able: 3. çağırma sözü olarak teyze, hanımefendi, bayan (EİA, Erzurum)
- eyze: teyze (EİA, Erzurum)
- ẖala: teyze (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)

Hala

- bibi < F. bibi: hala (EİA, Erzurum)
- büvü: hala (DSII, İrişli, Bayburt, Sarıkamış-Kars)
- dada: 2. hala (DSIV, Erzurum)
- dadaş: 4. Hala (DSIV, Erzurum)
- eze: 2. Hala (DSV, Erzurum)
- hala: hala (EİA, Erzurum)
- ibi: hala (DSVII, EİA, Erzurum)

Gelin

- ġālin: gelin (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- gelin: gelin; yeni evlenmiş genç kadın (KİA, Kars)

- gelinlik tutmak: gelin bir zaman kocasının akrabalarının yanında başını örtmek (DSVI, Kars ve bazı köyleri)

Kuzen

- emgızı: amca kızı (DSXII, Kars)
- emoğlu: amca oğlu (DSXII, Iğdır Kars)
- eyze oğli: teyze oğlu (EİA, Erzurum)
- haloğlu: teyze oğlu (DSXII, Iğdır Kars)

Aile

- ayle < aile: 3. aile (EİA, Erzurum)
- ayrı ayal: aile (EİA, Erzurum)
- barhana, barḫana: grup, takım, kafile, kalabalık, göç, küçük kervan, aile fertleri (DSII, Oltu, Pasinler-Erzurum)
- çil çocoḫ: 2. ev bark (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- çoloḫ çocoḫ: 2. ev bark (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- ehbab: aile (EİA, Erzurum)
- ev aḫor: ev ocak, bütün var (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- ev barḫ: ev bark (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- ev ocaḫ: ev ocak, bütün var (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- ġewüm: 3. aile (EİA, Erzurum)
- ḫane: ev, aile (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- kavum: kavim (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- külfet: evdeki kişiler (DSVIII, İrişli, Bayburt, Sarıkamış-Kars)
- neve: 1. aile (AKD, Arpaçay-Kars)
- neve: 2. akraba (AKD, Arpaçay-Kars)
- ocağı tüt-: ailesi devam etmek (EİA, Erzurum)
- ocaḫ (ğ): ocak (EİA, Erzurum)
- ocaḫ bucaḫ: ev bark (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- ocaḫ: ocak (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)

Evlilik

- adaklı: nişanlı kız (DSI, Kars)
- aht, aḫt: köy nikahı (DSI, Ardahan)
- al-: hanım edinmek (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- alin-: hanım edilmek (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)

- beşik kertme: kız ve erkek çocukları beşikte iken nişanlama veya böylece nişanlanmış kız, erkek (DSII, Şavşat, Yusufeli Köyleri-Artvin)
- dosluḫ (ğ): kız verme dolayısıyla akrabalık (EİA, Erzurum)
- dosluḫa gabul etmek: kızını vermeyi kabul etmek (EİA, Erzurum)
- dügürçi: dünürcü (EİA, Erzurum)
- düngürci: dünürcü (EİA, Erzurum)
- düngürçü: 1. Kız görmeye giden kimse, görücü (DSIV, Çıldır-Kars)
- düngürçü: 2. Kız istemeye giden kimse, elçi (DSIV, Çıldır-Kars)
- düñürcü: kız istemeye giden kimse, elçi (DSIV, Kağızman-Kars)
- düwürci: dünürcü (EİA, Erzurum)
- elçi: kız istemeye giden kimse veya heyet (AKD, Arpaçay-Kars)
- evlemek: tekrar evlenmek isteyen dul erkek (DSV, Çayağa, Şavşat-Artvin)
- evlenmeli: evlenme çağında, evlenecek (AKD, Arpaçay-Kars)
- görümlük: nişanlanan kızı ilk kez görmek için gidildiğinde oğlan tarafından kıza takılan ya da verilen armağan, yüz görümlüğü (DSVI, Kars)
- honça: gelin ve damat evlerine tepsi içerisinde gönderilen hediye, çerez (DSVI, Kars)
- hunça: nişan töreni (DSVII, Kars)
- kız köçür-: kız evlendirmek (AKD, Arpaçay-Kars)
- koç: kız kocaya varmak, evlenmek (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- ḳoçama-: evlenemez duruma düşmek (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- ḳoçu-: (kızı) evlendirmek (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- ḳoçur-: (kızı) evlendirmek (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- nişanli: nişanlı kız, gelin namzedi (UKA, Uşhum, Yusufeli- Artvin)
- nişanne: nişanlı (EİA, Erzurum)
- nişanni: nişanlı (EİA, Erzurum)
- nişansı: nişanlısı (EİA, Erzurum)
- sabaş: düğünde çalgıcı ve oyuncular için toplanan para, sevinmelik (DSXII, Kars)
- saçı: düğün armağanı (DSXII, Kars ve köyleri)

- sağdıç, sağduç: sağdıç; güveyin yol gösteren arkadaşı (EİA, Erzurum; AKD, Arpaçay-Kars)
- sağduç ġarısi: geline yol-töre gösteren kadın (EİA, Erzurum)
- sağduç: sağdıç; güveyin yol gösteren arkadaşı (EİA, Erzurum)
- saldıç: düğünde gelinin ve damadın sağ yanında bulunanlar (AKD, Arpaçay-Kars)
- solduç: damadın ve kızın iki yanında (AKD, Arpaçay-Kars)
- töle: geline verilen armağan (DSX, göçmenler- Erzurum)
- vergili: sözlü; evlenmek üzere birisine sözü verilmiş kız (EİA, Erzurum)

Damat

- enişde: 2. damat; kız tarafının köylüleri için kız verilen kimse (EİA, Erzurum)
- gevi: damat (DSVI, Uşhum Yusufeli-Artvin)
- göviy: damat (EİA, Erzurum)
- güvağe: damat (EİA, Erzurum)
- güvegi: damat (EİA, Erzurum)
- güvek: damat (EİA, Erzurum)
- küreken: güvey (DSVIII, Iğdır ve köyleri-Kars)
- yezne: damat (KİA, Kars)

Enişte

- enişde: 1. enişte (EİA, Erzurum)
- yezne: 1. enişte (DSXI, Suhara Çıldır, Zalim Sarıkamış-Kars)

Kayınbaba

- ağa: kayınbaba, kaynata (DSI, Yaylacık, Kapıköy, Ustalar Ardanuç-Artvin)
- gaynata: kaynata; kayın baba (EİA, Erzurum)

Hamilelikle ilgili

- hamile: hamile, gebe (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)

Nine, anneanne, babaanne

- böygana < büyük ana: büyükanne (EİA, Erzurum)
- ebe: 2. anneanne veya babaanne (EİA, Erzurum)
- ebe: büyükanne, nine (DSV, Utav, Yusufeli-Artvin)
- ġarnene: koca karı, karı nine (AKD, Arpaçay-Kars)

- nene: nine, yaşlı kadın (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- nine: büyükanne, nine (EİA, Erzurum)

Torun

- neve: torun (AKD, Arpaçay-Kars, DSXII, Batıoğuz, Bayraktutan, Kars)

Akraba

- daaş: 3. hemşehri (çağırma sözü) (EİA, Erzurum)
- dada: 3. hemşehri (çağırma sözü) (EİA, Erzurum)
- eẖraba: akraba (EİA, Erzurum)
- el gün: hısım, akraba, eş dost (DSXII, Bayburt, Selim-Kars)
- ġewüm ġardaş: hısım akraba (EİA, Erzurum)
- ġewüm: 1. kavim (EİA, Erzurum)
- ġewüm: 2. kabile (EİA, Erzurum)
- kesiyh: akraba (DSVIII, İrişli, Bayburt, Sarıkamış-Kars)
- neve: 2. akraba (AKD, Arpaçay-Kars)

Dede

- dede: 2. dede (KİA, Az.-Ter.)

Kayınvalide

- kayanana: kayın valide (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)

Öz/üvey

- dol: 2. piç (DSIV, Yusufeli-Artvin)
- oz: öz, ana baba bir (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- oğulluk: üvey oğul (DSIX, Şavşat köyleri-Artvin)

Öksüz /yetim

- anasuz: öksüz (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- yetum: yetim (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)

Yenge

- aba: yenge (DSI, Ersis Yusufeli, Kapıköy Ardanuç-Artvin)
- abıla: yenge (DSI, Şavşat köyleri-Artvin)
- abo: 2. yenge (DSI, Şavşat köyleri-Artvin)
- cici: yenge (DSIII, Bağlıca Ardanuç-Artvin)
- cice: 2. yenge, amca karısı (EİA, Erzurum)

Sünnet âdeti, töreniyle ilgili

- kirva: sünnet babası (DİAT, KİA, Kars)

Görümce

- görüm: görüm, görümce (EİA, Erzurum)

Doğumla ilgili

- ebeloḫ: doğum ebeliği (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- emzuḳli: loğusa kadın (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- eveçi: doğum yaptıran kadın, ebe (DSV, İrişli, Bayburt, Sarıkamış, Selim-Kars)
- uşaḫlıḫ: kadının döl yatağı (DSXII, Kars)

2. İki İlde Bulunan Akrabalık Adları

Anne

- analıh: üvey anne (DSI, Iğdır, Kızılçakçak Arpaçay-Kars; Erzurum)
- analûh: üvey anne (DSI, Ardahan-Kars)

Baba

- ağa: baba (DSI, Artvin; EİA, Erzurum)
- baba: baba (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin; EİA, Erzurum)

Kardeş

- ağa: 2. ağabey (EİA, Erzurum; UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- baci: 1. kız kardeş (DSII, Çavdarlar, Çayağzı Şavşat, Bağlıca Ardanuç-Artvin, UKA, Uşhum, Yusufeli- Artvin ; EA, Erzurum)
- ede: 1. abla (DSV, Ardahan-Kars)
- ede: 2. büyük kardeş (DSV, Ardahan, Kars)

Erkek eş

- başyoldaş: 2. koca (DSII, Göle, Ardahan, Posof-Kars)
- er: koca (EİA, Erzurum; DSV, KİA, DİAT, Kars)

Kadın eş

- arvat: eş, zevce, karı (DSI, İspir-Erzurum; DİAT, Kars)
- başyoldaş: 1. karı (DSII, Göle, Ardahan, Posof-Kars)

Evlat

- bala < etc. bala: yavru; çocuk (EİA, Erzurum; DİAT, Kars)
- balaca: çocuk, yavru, küçük (DSII, Göle, Çıldır, Ardahan, Posof-Kars)
- oğ(u)l: oğul (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin; EİA, Erzurum)

Teyze

- eze: 1. teyze (DSV, EA, EİA, Erzurum; DSV, Ersis, Öğdem Yusufeli-Artvin)

Baldız

- balduz: baldız (DSII, Şenkaya-Erzurum; Şavşat köyleri-Artvin)

Evlilikle ilgili

- dügürcü: Kız istemeye giden kimse, elçi (DSIV, Sarıkamış, Selim-Kars; Erzurum)
- evermek: evlendirmek (DSV, Keçek, Oltu-Erzurum; DSV, Ardanuç-Artvin)

Nene

- ebe: 3. büyükanne, nine (DSV, Yusufeli-Artvin; Yeniköy Aşkale-Erzurum)
- eke: 1. büyük, yetişkin, yaşlı, kart, olgun (insan ve hayvan) (DSV, İrişli, Bayburt Sarıkamış -Kars; Erzurum)
- nene: 1. yaşlı kadın (KİA, Kars; UKA, Artvin)
- nene: 3. büyükanne, nine (DSIX, Erzurum; EİA, UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)

Aile

- yavuk: yakın (DSXI, Şavşat-Artvin; Arpaçay-Kars)

Yeğen

- yegan: yeğen (DSXI, Yavuz Şavşat-Artvin, UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- yegen: yeğen (DSXII, Kars, EİA, Erzurum)

Hamilelik

- ağır ayak: gebe, yüklü, doğurması yakın (DSI, Oltu-Erzurum; DSI, Artvin ve çevresi)

Kumalıkla ilgili

- guma: Bir erkekle evli iki kadının birbirine göre durumları, kuma (DSXII, Kars; EA, EİA, Erzurum)
- günü: çok kadınla evli erkeğin karılarından her biri (DSVI, Erzurum; KİA, Kars Az.)

Doğumla ilgili

- ebe: doğum yaptıran yaşlı kadın (UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin; EİA, Erzurum)

Sünnet âdeti, töreniyle ilgili

- kirve: sünnet olan çocuğun elini kolunu tutan ve çocuk üzerinde babalık hakkı olan kimse (DSVIII, Narman-Erzurum; DİAT, Kars)

Yenge

- gelinbacı: yenge (DSVI, Iğdır -Kars ve bazı köyleri; Ersis Yusufeli-Artvin)

3. Üç İlde Bulunan Akrabalık Adları

Anne

- analıḳ: üvey anne (DSI, Yusufeli, Hopa, Uşhum, Ersis-Artvin; DSI, Ardahan, Kars ve köyleri)

Kardeş

- aba: 2. abla, büyük kız kardeş (DSI, Ardahan-Kars; Çağlıyan ve çevresi Şavşat-Artvin)

Kadın eş

- arvat: 2. eş, zevce, karı (DSI, Kızılçakçak Arpaçay, İrişli, Bayburt Sarıkamış-Kars; İspir-Erzurum; Yusufeli-Artvin)

Amca

- emi: amca (DSV, Erzurum; Şavşat-Artvin; İrişli, Bayburt Sarıkamış, Iğdır-Kars ve köyleri; DİAT, Kars; UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)

Evlilikle ilgili

- düngür: evlenenlerin anne ve babaları (DSIV, Göle, Posof, Ardahan-Kars; Yavuz, Çayağzı Şavşat-Artvin)

Öz/üvey

- ögey: üvey (DSXII, Kars; UKA, Artvin; EA, EİA, Erzurum)

Yenge

- yenge: 1. geline kılavuzluk eden kadın (DSXI, Erzurum; Kars, AKD, Arpaçay-Kars; DSXI, Bağlıca Ardanuç, Yavuz Şavşat-Artvin)

4. Tüm İllerde Bulunan Akrabalık Adları

Anne

- ana: ana, anne (EİA, Erzurum; UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin; KİA, Ardahan, Kars)
- aba: 1. anne (DSI, Göle, Posof, Ardahan ve çevresi-Kars; Ersis, Erkinis, Yusufeli, Çağlıyan ve çevresi Şavşat, Kapıköyü Ardanuç-Artvin; Keçek Oltu-Erzurum)
- analık: 1. üvey anne (DSI, Ardahan, Iğdır ve çevresi-Kars köyleri; Ardanuç köyleri, Şavşat ve köyleri, Uşhum, Ersis Yusufeli, Hopa-Artvin; Keçek Oltu-Erzurum)

Baba

- ağa: 1. baba (EİA, Erzurum; DSI, Artvin çevresi; Erzurum çevresi; Sapkara Ardahan, Kars ve çevresi)

Kardeş

- ağa: ağabey, büyük erkek kardeş (DSI, Erzurum ve çevresi; Ardahan, Kars ve çevresi; EİA, Erzurum; UKA, Uşhum, Yusufeli-Artvin)
- dada: büyük kardeş, ağabey (DSIV Posof, Ardahan- Kars; Çayağzı, Balıklı, Meydancık, Yavuz, Şavşat, Ersis, Yusufeli, Bağlıca, Ardanuç- Artvin; EİA, Erzurum)

Akraba

- ciger: yakın akraba (DSIII, Erzurum, Ardahan, Posof-Kars; Ardanuç, Şavşat-Artvin; EİA, Erzurum)

SONUÇ

1. Sadece bir ilde bulunan akrabalık adlarının, incelenen illere göre dağılımı şu şekildedir:

	ERZURUM	KARS	ARDAHAN	ARTVİN
Aile	7	3	-	9
Akraba	6	4	-	-
Amca	8	2	-	1
Anne	8	1	-	5
Baba	3	9	-	2
Baldız	-	-	-	-
Damat	5	2	-	1
Dayı	1	-	-	-
Dede	-	1	-	-
Doğum	-	2	-	2
Enişte	1	1	-	-
Erkek eş	14	3	-	2
Evlat	29	11	-	15
Evlilik	13	15	1	9
Gelin	-	2	-	1
Görümce	1	-	-	-
Hala	6	1	-	-
Hamilelik	-	-	-	1
Kadın eş	22	6	-	4

Kadın veya erkek eş	3	-	-	1
Kardeş	24	6	1	9
Kayınpeder	1	-	-	1
Kayınvalide	-	-	-	1
Kumalık	-	-	-	-
Kuzen	1	3	-	-
Nene	3	1	-	2
Öksüz/Yetim	-	-	-	2
Öz/Üvey	-	-	-	3
Sünnet	-	1	-	1
Teyze	3	-	-	1
Torun	-	1	-	-
Yenge	1	-	-	4

2. Sadece iki ilde bulunan akrabalık adlarının, incelenen illere göre dağımı şu şekildedir:

Anne:

- Ardahan-Kars > 1 örnek
- Erzurum-Kars > 1 örnek

Kardeş:

- Artvin-Erzurum > 2 örnek

Baba:

- Artvin-Erzurum > 2 örnek

Erkek eş:

- Ardahan-Kars > 1 örnek
- Erzurum-Kars > 1 örnek

Kadın eş:

- Erzurum-Kars > 1 örnek
- Ardahan-Kars > 1 örnek

Evlat:

- Erzurum-Kars > 1 örnek
- Ardahan-Kars > 1 örnek
- Erzurum-Artvin > 1 örnek

Yeğen:

- Erzurum-Kars > 1 örnek

Hamilelik:

- Erzurum-Artvin > 1 örnek

Kumalık:

- Erzurum-Kars > 2 örnek

Sünnet:

- Erzurum-Kars > 1 örnek

Teyze:

- Erzurum-Artvin > 1 örnek

Baldız:

- Erzurum-Artvin > 1 örnek

Evlilik:

- Erzurum-Artvin > 1 örnek
- Erzurum-Kars > 1 örnek

Nene:

- Erzurum-Artvin > 2 örnek
- Artvin-Kars > 1 örnek
- Erzurum-Kars > 1 örnek

Aile:

- Artvin-Kars > 1 örnek

Doğum:

- Erzurum-Artvin > 1 örnek

Yenge:

- Artvin-Kars > 1 örnek

3. Üç ilde bulunan akrabalık adlarının incelenen illere göre dağımı şu şekildedir:

Kardeş:

- Artvin-Ardahan-Kars > 1 örnek

Anne:

- Artvin-Ardahan-Kars > 1 örnek

Kadın eş:

- Erzurum-Kars-Artvin > 1 örnek

Amca:

- Erzurum-Kars- Artvin > 1 örnek

Evlilik:

- Artvin-Ardahan- Kars > 1 örnek

Öz / Üvey:

- Erzurum-Kars-Artvin > 1 örnek

Yenge:

- Erzurum-Kars-Artvin > 1 örnek

4. İllerin tamamında görülen akrabalık içeren sözcüklerin durumu şu şekildedir:

- Anne > 3 örnek
- Baba > 1 örnek
- Kardeş > 2 örnek
- Akraba > 1 örnek

5. İllerde en çok farklılık içeren akrabalık adlarının türleri şu şekildedir:

	Erzurum	Kars	Ardahan	Artvin
Aile				+
Akraba	+			
Amca	+			
Anne	+			
Baba		+		
Baldız	+			+
Damat	+			
Dayı	+			
Dede		+		
Doğum		+		+
Enişte	+	+		
Erkek eş	+			
Evlat	+			
Evlilik		+		
Gelin		+		
Görümce	+			
Hala	+			
Hamilelik				+
Kadın eş	+			
Kadın veya erkek eş	+			
Kardeş	+			

Kayınpeder	+			+
Kayınvalide				+
Kumalık	+			
Kuzen	+	+		
Nene	+			
Öksüz /Yetim				+
Öz/ Üvey				+
Sünnet		+		
Teyze	+			
Torun		+		
Yenge				+

6. En çok benzerlik gösteren akrabalık adları "anne" ile ilgili; en çok farklılık gösteren akrabalık adları ise "evlat" ile ilgilidir.

7. Genel olarak en büyük farklılığın Erzurum ve Kars illerine ait olduğu görülür.

8. Birbirine en çok benzeyen iller, Erzurum ve Artvin; birbirine en uzak iller ise Kars ve Artvin'dir.

9. Yapıca aynı olduğu hâlde anlamca farklı olan 12 örnek tespit edilmiştir. 7 örnek Erzurum'a, 4 örnek Kars'a, 1 örnek ise Artvin'e aittir.

- ablen: karım, hanımım, eşim (Erzurum)
- ağa begin: kocam, beyim, eşim (Erzurum)
- ayle < aile: 1. karı, hanım (Erzurum)
- bala: erkek kardeş (Erzurum)
- begi: amca (Kars)
- begi: baba (Kars)
- dada: 2. hala (Erzurum)
- dede: baba (Kars, Az-Ter.)
- emme: dayı (Erzurum)
- ġardaşın: 2. kocam, beyim, efendim (Erzurum)
- hala: teyze (Uşhum-Artvin)
- nene: anne (Kars)

10. Sadece bir ilde görülen akrabalık bildiren sözcüklerden çoğunluğu, şekil ve anlam itibarıyla değişik yapıdadır. Daha az oranda ise; anlamca aynı kalan fakat şekil olarak değişen örnekler tespit edilmiştir.

11. Örneklere bakıldığında, farklılığın daha çok Erzurum ve Kars illerinde olduğu görülür. Bunun nedenini, bu bölgelerin değişik kültüre ait topluluklarla etkileşiminde aramak yerinde olacaktır çünkü incelediğimiz bölgeler, coğrafi yakınlıkları olan bölgelerdir. Bu bölgelerdeki söz varlığı unsurlarının birbirinden çok farklı olmaması beklenir.

Erzurum ili ağızlarında rastladığımız "yenge"; Nahçıvan ağızlarında "gelini damadın evine götüren yaşlı kadın" anlamında kullanılmaktadır. Bir başka örnek olan "dadaş" ise Nahçıvan'ın Ordubat ağızlarında "büyük kardeş, ağabey" anlamında geniş bir şekilde kullanılmaktadır. Erzurum ili ağızlarında damat için kullanılan "güvey"; Nahçıvan ağızlarında ses değişmesine uğramış bir biçimde "giyev" biçiminde geçer ve "damat" anlamında kullanılır. Nahçıvan'ın Şahbuz ve Ordubat ağızlarında kelimenin "giyəv//ciyəv", "Culfa ağızlarında ise "giyəv//gəv" biçimleri görülür. Erzurum ili ağızlarında gördüğümüz bazı akrabalık adlarının birkaç kavramı ifade eden biçimde kullanılmasına Nahçıvan ağızlarında da rastlıyoruz , "dede" hem baba; hem de dede anlamında kullanılmaktadır.

Kars'ta rastlanan ve Azerilerden derlenen 5 örnek tespit edilmiştir:

- dede 1. baba (KİA, Kars, Az.-Ter.; AKD, Arpaçay-Kars)
- el: koca (KİA, Kars, Az.-Ter.)
- ġağa: baba (KİA, Kars, Ter.)
- günü: çok kadınla evli erkeğin karılarından her biri (DSVI, Erzurum; KİA, Kars Az.)
- kişi: evin erkeği, koca, eş (DSVIII, Sarıkamış-Kars; KİA, Ter.)

Azericede kullanılan ve sadece Kars ilinde rastlanan bazı örnekler tespit edilmiştir:

- goḫum: akraba (DSVI, Kars)
- küreken: güvey (DSVIII, Iğdır ve köyleri-Kars)
- neve: 1. aile (AKD, Arpaçay-Kars)
- neve: 2. akraba (AKD, Arpaçay-Kars)
- yezne: 1. enişte (DSXI, Suhara Çıldır, Zalim Sarıkamış-Kars)
- yezne: damat (KİA, Kars)

Erzurum ve Kars illerindeki farklı örneklerin görülme nedenini Nahçıvan ağızlarının etkisiyle açıklamak mümkün olabilir. *Nahçıvan'ın* Türkiye ile komşu olması ve Sovyetler döneminin de sona ermesi sebebiyle genişleyen ticari, ekonomik ve akrabalık ilişkileri arazi bakımından *Nahçıvan'a yakın olan Iğdır, Kars, Erzurum gibi yörelerdeki ağızlarla benzerliklerin daha da artmasına ve kelime alışverişlerine sebep olmuştur. Her ne kadar dillerimiz sonradan Arapça, Farsça ve Rusçanın etkisiyle söz varlığı bakımından bazı*

değişmelere maruz kalsa da, dillerimizin aynı kökten gelmesi nedeniyle ağızların söz varlığının çok az farklarla neredeyse aynı olması gerçeğini değiştirememiştir. Nahçıvan'ın bir diğer komşusu İran da tarih boyu Anadolu coğrafyasıyla birlikte Türk devletlerinin hüküm sürdüğü bir yer olmuştur (Aliyeva, 2018). Nahçıvan ağızlarında kullanılan bazı akrabalık adları da savımızın doğru olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Kısaltmalar

AKD, Arpaçay-Kars	: *Arpaçay Köylerinden Derlemeler*
Az.	: Azeri
DİAT	: *Doğu İlleri Ağızlarından Toplamalar*
DS	: *Derleme Sözlüğü*
DSI	: *Derleme Sözlüğü I. Cilt*
EA	: *Erzurum Ağzı*
EİA	: *Erzurum İli Ağızları*
KİA	: *Kars İli Ağızları*
Ter.	: Terekeme
UKA	: *Uşhum* Köyü Ağzı

Kaynaklar

Aliyeva, N. (2018), "Nahçıvan Ağızlarında Bazı Ortak Türkçe Akrabalık Kelimeleri Hakkında", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi.*

Caferoğlu, A. (1995), *Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar*, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.

Derleme Sözlüğü (1993), 12 Cilt, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.

Ercilasun, A. B. (2002), *Kars İli Ağızları-Ses Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.

Gemalmaz, E. (1995), *Erzurum İli Ağızları (İnceleme-Metinler- Sözlük ve Dizinler)*, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.

Gülsevin, G. (2009), "Anadolu Ağızlarında Etnik (Boysal) Özellikler ve Çepni Ağızları Üzerine", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/3, Spring, ss. 1067-1080.

Karahan, L. (2012), "Ağız Çalışmalarında Bilimsel Niteliğin Korunması Üzerine Birkaç Not" *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* Volume 7/4 Fall, ss. 131-136.

Olcay, S. (1995), *Erzurum Ağzı, İnceleme-Derleme-Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.

Olcay, S. (1998), *Arpaçay Köylerinden Derlemeler*, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.

Turan, Z. (2006), *Artvin İli Yusufeli İlçesi Uşhum* Köyü Ağzı, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.

Turan, Z. (2010), "Yusufeli Ağzı Üzerine", *Geçmişten Geleceğe Yusufeli Sempozyumu Bildirileri*, (Editörler Muammer Demirel-Mustafa Akıllı), ss. 335-340, İstanbul: Yusufeli Belediyesi yayını.

Yıldırım, F. (2002), "Türkiye Türkçesinin Ağızları ve Etnik Yapı: Çukurova Ağızları Örneği", *Türkbilig Dergisi*, Cilt 4, s. 136-153.

Yong-Song Li (1999), *Türk Dilinde Akrabalık Adları*, İstanbul: Simurg yayınları.